

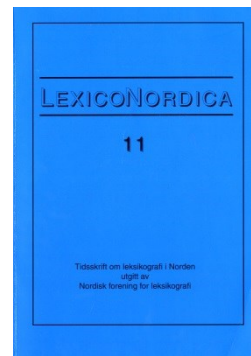
LexicoNordica

Forfatter: Rikke Haugaard, Anne Lise Laursen og Birger Andersen

Anmeldt værk: Sandro Nielsen, Lise Mourier og Henning Bergenholz. 2004.
Regnskabsordbogen dansk-engelsk. Forlaget Thomson

Kilde: LexicoNordica 11, 2004, s. 245-261

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Rikke Haugaard, Anne Lise Laursen, Birger Andersen

Sandro Nielsen, Lise Mourier & Henning Bergenholtz: *Regnskabsordbogen dansk-engelsk*. Forlaget Thomson 2004.

1. Baggrund

Behovet for en ordbog, der systematisk dækker det regnskabsmæssige område, har i mange år været udtalt. Det udviklede begrebsapparat, der ligger bag området, har hidtil skullet studeres i diverse håndbøger, lærebøger m.v. Repræsentationen af områdets fagterminologi i eksisterende fagordbøger, såvel mono- som bilingvale, har indtil nu begrænset sig til de helt centrale termer, og for translatørstuderende, undervisere og professionelle oversættere har dette betydet tidskrævende undersøgelser i håndbøger, udarbejdelse af egne databaser og i sidste instans forespørgsler hos regnskabsfolk.

Motivet til udarbejdelsen af denne regnskabsordbog har været den omstændighed, at alle børsnoterede selskaber iflg. en EU-forordning senest fra 2005 skal aflægge koncernregnskab efter de internationale regnskabsstandarder samt – som en konsekvens heraf – vedtagelsen af en ny årsregnskabslov i Danmark, der begrebsmæssigt distancerer sig fra tidligere tiders regnskabslovgivning på grund af et paradigmeskift fra historisk baseret til værdibaseret fremlæggelse af årsregnskabet, og terminologisk har fjernet sig endnu mere fra det niveau, hvor en basisviden om debet og kredit og dobbeltbogholderi gjorde, at regnskabstekster dog var til at fatte, hvis man investerede lidt tålmodighed i det.

Samtidig medfører den stigende globalisering et øget behov for at kunne sammenligne regnskabsinformationer på tværs af landegrænser. Vi kan kun være enige i ordbogsforfatterens bemærkning i forordet om, at ”for at kunne foretage en sådan sammenligning er det nødvendigt, at danske virksomheders eksterne regnskabsinformationer foreligger på engelsk” (p. 7). Der er derfor al mulig grund til at hilse en dansk-engelsk regnskabsordbog velkommen.

2. Om ordbogen

Bag ved den gedigne ordbog på 431 sider står tre forfattere, der hver især er kapaciteter inden for fagsprogoversættelse og leksikografi.

Herudover har en række fagfolk, sprogstuderende og it-folk ydet sproglige, faglige og layout-mæssige bidrag til ordbogen. Grundlaget for nærværende regnskabsordbog er en e-ordbog af samme navn.

På ordbogens bagside gives en række relevante oplysninger, der kan overbevise den potentielle køber om ordbogens anvendelighed i en konkret brugssituation: Ud over forfatterne og ordbogens område – eksternt regnskab – oplyses om formål, indhold og målgruppe.

Ifølge bagsiden er ordbogens formål eller de intenderede ordbogs-funktioner oversættelse af regnskabstekster fra dansk til engelsk samt skriftlig produktion, korrektur og reception af danske og engelske regnskabstekster. Målgruppen anføres som værende revisorer, regnskabsmedarbejdere i virksomhederne, oversættere og sprogrevisorer og økonomi- og sprogstuderende. Om indholdet oplyses, at ordbogen består af 4200 opslagsord med oversættelser og 15.400 ordforbindelser samt angivelse af andre oplysningskategorier, herunder synonyme og antonymer samt kildeangivelser og regnskabsopstillinger på dansk og engelsk.

I forordet kvantificeres oplysningskategorierne yderligere, herunder definitioner (3580), ækvivalenter (4734) samt kildehenvisninger (369).

Det skal bemærkes, at ordlisten inkluderer en række alternative stavemåder for samme term, f.eks. *going concern-princip*, *going-concern princip*, *Going-concern-princippet*, *going-concern-princip*, der alle henviser til den foretrukne form *going concern-princip*. Man må formode, at de 4200 opslagsord inkluderer disse ikke-anbefalede former, således at det behandlede antal termer i praksis er en smule lavere end det anførte.

Under alle omstændigheder er en ordliste i den størrelsesorden imponerende for et specifikt fagområde. Der er således linet op til forventninger om en maksimerende ordbog, dvs. en ordbog, der har selekteret alle niveauer af områdets terminologi.

Ligeledes skaber det store antal definitioner og ordforbindelser forventninger om, at der reelt er hjælp at hente til såvel forståelse af dette komplicerede univers som en idiomatisk gengivelse på målsproget.

Det oplyses, at den empiriske basis består af korpora på 1,3 mio. danske ord og 2,2 mio. engelske ord. I ordbogens bibliografi listes værker, der repræsenterer det regelsæt, der har relation til den ny regnskabslovgivning, dvs. selve regnskabsloven, kommenterede lovtekster danske og internationale regnskabsstandarder og lærebøger i regnskabsvæsen. Der savnes her oplysning om eksistensen af eventuelle autentiske årsrapporter i de bagvedliggende korpora – en facet, der ville have været velkommen til at afgøre anvendeligheden i forbindelse med

ordbogens primære formål, dvs. oversættelse af regnskabstekster fra dansk til engelsk.

3. Brugerprofil

I forordet niveaudeles ordbogens intenderede funktioner, således at den primære funktion udpeges til at være oversættelse af regnskabstekster fra dansk til engelsk, mens sekundære funktioner omfatter skriftlig produktion, korrektur samt reception af danske og engelske regnskabstekster. En sådan niveaudeling gør arbejdet med en ordbog mere fokuseret, idet det er umuligt at selektere informationer, der optimalt dækker alle funktioner.

Derimod findes der ingen stratificering af brugergruppen. Det anføres i forordet, at ”ordbogen er udarbejdet på en sådan måde, at den i særlig grad tager højde for følgende brugere: revisorer og regnskabsmedarbejdere i offentlige og private virksomheder, oversættere og sprogrevisorer, økonomi- og sprogstuderende og handelsskoleelever” (p.7).

I dette brede spektrum af potentielle brugere kan der identificeres to hovedgrupper, hvis faglige og sproglige forudsætninger er diametralt modsatte, og hvis behov mht. brug af ordbogen følgelig også er forskellige; revisorer, regnskabsmedarbejdere og økonomistuderende, der generelt er karakteriseret ved en stor faglig, men en mindre fremmedsproglig indsigt; og oversættere, sprogrevisorer, sprogstuderende samt handelsskoleelever der – i større eller mindre omfang – vil være kendetegnet af en ringe(ere) faglig, men stor (større) sproglig indsigt. I oversættelsessituationen, jf. ordbogens primære funktion, kan sprogfolkene derfor i høj grad drage nytte af de mange faglige oplysninger, som ordbogen indeholder – oplysninger, som sprogfolkene i stor udstrækning må formodes allerede at være bekendte med, og som derfor ikke har den store relevans for dem. For at kunne foretage en korrekt oversættelse må sprogfolkene derimod formodes at have behov for mange sproglige oplysninger vedrørende fremmedsproget – oplysninger som sprogfolkene ikke har stor gavn af ... og som i øvrigt ikke er inkluderet i ordbogen.

På baggrund af ovenstående betragtninger virker brugerprofilen således temmelig heterogen. Måske skal elimineringen af de grammatiske oplysninger, der efter sigende findes i Internetudgaven, og som ville fylde for meget i en printordbog, (p. 8), samtidig ses som en subtil prioritering af de faglige oplysninger og dermed af den fagligt svage bruger. Hvis det har været motivationen, fremgår det dog ikke tydeligt. I konverteringsprocessen fra Internet til print burde man i virkeligheden nok – i lighed med ordbogsfunktionerne – have stratificeret

brugergruppen og på den måde eksplicit have gjort opmærksom på, hvilken type bruger der kan forvente at få dækket sine behov i brugen af ordbogen.

4. Fordelingsstruktur

I forordet gøres brugeren opmærksom på, at man i regnskabsordbogen har valgt at knytte en definition til langt størstedelen af ordbogens lemmata, dvs. til 3580 ud af 4219. Det er som udgangspunkt et meget brugervenligt princip, at en relevant oplysning optræder de steder, hvor ordbogsbrugeren har behov for den, men det skaber dog samtidigt mange redundante oplysninger, som normalt søges reduceret i print-ordbøger.

Kendetegnende for en god fordelingsstruktur er bl.a. evnen til at fordele og placere data på ordbogsplan og bestemme deres indbyrdes relationer under hensynstagen til brugerens behov, ordbogens funktion(er) samt det medie, som ordbogen optræder i. I dette konkrete tilfælde kunne man med fordel have valgt en fordelingsstruktur, der giver så få redundante oplysninger som muligt og kun angiver en given faglig oplysning et enkelt sted, f.eks. hvor brugeren skønnes at have mest behov for den. Dette medfører bl.a. en mulighed for at tilgodese den sprogligt svage bruger, fordi der nu burde være plads til at inkorporere flere sproglige oplysninger.

Flere lemmata kunne desuden med fordel forklares i synopseartikler, der kan bidrage til en faglig indsigt, jf. bl.a. de forskellige regnskabsklasser (A, B, C og D), samt de forskellige ratingtermer, f.eks. A1, A2 og A3, AA, Aa etc.

5. Henvisningsstruktur

Et godt henvisningssystem sikrer, at brugeren gøres opmærksom på alle relevante oplysninger i forbindelse med et givent lemma. Ordbogen indeholder et minimum af henvisninger, hvilket bl.a. skal ses i lyset af, at en given faglig oplysning optræder samtlige steder, hvor brugeren kan have behov for den. Det kan dog ikke være hele forklaringen, og henvisningsapparatet fremstår desværre også uden stringens, f.eks. er der ingen eksplicit henvisning mellem *immaterielt anlægsaktiv* og *materielt anlægsaktiv*. I artiklen *materielt anlægsaktiv* listes *immaterielt anlægsaktiv* dog som antonym men ikke vice versa. Samme problematik gør sig gældende mellem lemmata som *afdragsprofil*, *serielån* og *annuitetslån*, hvor der ingen eksplicite henvisninger findes. Til

gengæld henvises eksplicit mellem *afvikling* og *afviklingssum*, men brugeren får ingen yderlige informationer af at følge henvisningerne.

Bag i bogen finder den ihærdige bruger frugterne af en fordelingsstrukturel beslutning, nemlig forskellige skemaer over balance i beretnings- og kontoform samt arts- og funktionsopdelt resultatopgørelse i beretningsform. Brugeren gøres dog ingen steder (ud over indholdsfortegnelse – og hvor ofte konsulteres den i forbindelse med ordbogsopslag) opmærksom på eksistensen af skemaerne. Til stor gavn for brugeren med ringe faglig indsigt kunne man med fordel gøre skemaerne til integrerede ordbogsdele ved at henvide dertil fra lemmata, der f.eks. optræder som poster i balancen og resultatopgørelsen ellers som relaterer sig til det univers, f.eks. *arabertalspost*, *artsopdelt*, *balance*, *beretningsform*, *driftsregnskab*, *funktionsopdelt*, *kontoform*, *resultatopgørelse* etc.

6. Mikrostruktur

Ækvivalenten må siges at være en oversættelsesordbogs *raison d'être* og det mikrostrukturelle element, som er genstand for brugerens søgning. Derfor undrer det meget, at man i denne ordbog har valgt at prioritere synonymmer, antonymer og definitionsfeltet frem for ækvivalenten, jf. f.eks. lemmaet *kursusudgift*. Hvis forklaringsfelt og anmærkningsfelt er langt og de paradigmatiske angivelser er repræsenteret drukner ækvivalenten lidt i mængden.

kursusudgift

Kursusudgifter er afholdte omkostninger til f.eks. medarbejderkurser. Kursusudgifter vil ofte være en del af de samlede personaleomkostninger. ANM Udtrykkene omkostninger og udgifter bruges ofte i flæng med samme betydning, når de indgår i sammensætninger, f.eks. *leasingomkostninger/leasingudgifter*. De to udtryk er dog forskellige, idet udgifter vedrører det tidspunkt, hvor man pådrager sig en forpligtelse, hvorimod omkostninger vedrører et forbrug af ressourcer vurderet i penge, uanset hvornår anskaffelse og betaling finder sted. Årsregnskabsloven anvender overalt udtrykket omkostninger som det relevante i forbindelse med regnskabsaflæggelse.

course expense

fakturerede kursusudgifter ekskl. egne lønomkostninger invoiced course expenses excluding own payroll costs

Det er almen kendt, at en god oversættelse forudsætter viden om det pågældende emne, og derfor spiller betydningsfeltet naturligvis en central rolle i ækvivalentselektionen. Paradigmatisk information som

synonymi- og antonymirelationer kan også bidrage til indsigt i faglige sammenhænge, men er sjældent essentielle i direkte forbindelse med ækvivalentvalget. Så man kan undre sig lidt over denne centrale placering umiddelbart efter lemma – især når man i Internetordbogen lister ækvivalenten.

Med hensyn til polyseme lemmata ses en meget varierende mikrostruktur, bl.a. hvad angår anbringelse af ækvivalent og kollokationsfelt, jf. f.eks. følgende 4 ordbogsartikler, hvor ingen er identiske:

accessorisk

= sekundær, tilhørende
som er tilhørende eller sekundært til noget andet

accessory

”Accessory” anvendes i betydningen tilhørende

non-core

”Non-core” anvendes i betydningen sekundær

accessorisk aftale accessory contract *accessorisk virksomhed* non-core activity

afskrivningskonto

= fradragkonto, kurstabskonto

En afskrivningskonto er (1) et udtryk for det kurstabsfradrag, der følger visse realkreditlån, hvor saldoen afskrives og indberettes til skattemyndighederne over lånets løbetid, eller (2) en konto i bogholderiet, hvor årlige afskrivninger på givne materielle anlægsaktiver opsamles.

depreciation account

Afskrivningskonto i betydning (2)

tax-deductible capital loss account

Afskrivningskonto i betydning (1)

afskrivningskonto for kontantlån tax-deductible capital loss account for cash loans *afskrivningskontoen viser årets afskrivninger på produktionsanlæg og maskiner* the depreciation account shows depreciation on plant and machinery for the year

afstemning

1 En afstemning er en beslutningstagning, hvor en afgørelse træffes ved valg, og hvor det alternativ, der har fået flest stemmer, vedtages efter optælling.

vote

afstemning blandt aktionærene vote by shareholders

2 Når man får to separate elementer til at stemme overens med hinanden, er der foretaget en afstemning.

reconciliation

”Restatement” anvendes om afstemning i forbindelse med regnskabet eller sammenligningstal til andre regnskabsprincipper eller anden regnskabspraksis, f.eks. ”restatement to US GAAP”. *afstemning af aktiver og forpligtelser*

indregnet i balancen reconciliation of the assets and liabilities recognised in the balance sheet *afstemning af bevægelser på immaterielle anlægsaktiver* reconciliation of movements on intangible assets *afstemning af dagsværdien af aktiverne* reconciliation of the fair value of the assets *afstemning af hver aktiekapitalklasse* reconciliation of each class of share capital *afstemning af periodens bevægelser* reconciliation of the movements of the period *afstemning af primo- og ultimosaldo* reconciliation of opening and closing balances *afstemning af regnskaber* reconciliation of accounts *afstemning af skattebeløb* reconciliation of tax amounts *afstemning af årets skatteprocent* reconciliation of the tax rate for the year *afstemning mellem A og B* reconciliation between A and B *afstemning til US GAAP* restatement to US GAAP *en afstemning til de relevante balanceposter* a reconciliation to relevant line items on the balance sheet *talmæssig afstemning* numerical reconciliation

afsætte

1 = afskedige

fyre eller afskedige nogen fra deres nuværende beskæftigelse eller funktion

remove

afsætte et flertal af medlemmerne i virksomhedens bestyrelse remove the majority of the members of the supervisory board from office

2 = sælge

sell

afsætte varer i udlandet sell goods in other countries *afsætte varer og tjenesteydelser* sell goods and render services

3 =foretage en reservation eller tilsidesættelse af midler til dækning af senere forekommende omkostninger

allocate

= provide for

afsætte de nødvendige ressourcer allocate the necessary resources *afsætte en sum penge til et formål* allocate a sum of money for a purpose *afsætte skyldigt udbytte* provide for dividends payable *afsætte udskudt skat* provide for deferred tax

Det er selvsagt svært for brugeren at blive fortrolig med en så varierende mikrostruktur, og det er naturligvis ærgerligt, fordi de mange gode informationer, ikke kommer til at stå helt så krystalklart, som tilfældet ville have været med en ensartet mikrostruktur.

7. Lemmasektion

Lemmalisten er det centrale element i en ordbog. Det er den række af ord, som alle andre informationskategorier er bygget op omkring og refererer til. Og forekomsten af et lemma i ordlisten er det første skridt i retning af et heldigt opslag.

Lader man blikket glide ned over lemmalisten i Regnskabsordbogen, fornemmes allerede en bredde og dybde af omhyggeligt selekterede lemmata, fordelt på substantiver, verber, adjektiver og adverbier. Der er således f.eks. medtaget relevante komposita og flerordstermer som *acontoskatterate*, *proformasammenligningstal*, *balanceorienteret gælds metode*, *besiddelse af kapitalandele*, ligesom en lang række sammensætninger med *ikke* er medtaget: *ikke-afskrivningsberettiget*, *ikke-amortiseret* etc. Hertil kommer en række højfrekvente verber som *optage*, *omfatte*, *tilflyde*, *henføre*, *udgøre* og ikke mindst *indregne* og *måle*. Selv et adverbium som *bagud* er selekteret.

For at afprøve forventningerne om en maksimerende ordbog, har vi ladet lemmalisten følge et uddrag fra en årsrapport i virkelighedens verden. Det handler om en sekvens af *anvendt regnskabspraksis*, der er en af de rigtigt komplicerede dele i en årsrapport – i hvert fald set ud fra en oversætters synspunkt:

Elementerne med **fed skrift** viser fund i ordbogen. Tallene i parentes markerer de opslagsord, hvortil er knyttet de ordforbindelser, der indgår i teksten.

(1) **Værdireguleringer af finansielle aktiver, finansielle forpligtelser og afledte finansielle instrumenter** (2) **indregnes i resultatopgørelsen**, bortset fra **værdireguleringer af instrumenter**, der (3) **er indgået** til (4) **sikring af fremtidige pengestrømme** eller til **sikring af** (5) **nettoinvesteringer i udenlandske tilknyttede og associerede virksomheder**. Sidstnævnte **værdireguleringer indregnes direkte i egenkapitalen**.

Kilde: http://www.danisco.com/upload/pdf/Report/daniscoreport_0304_dk.pdf

I ordbogen findes altså (1) *værdiregulering*, (2) *indregne*, (3) *indgå*, (4) *sikring* og (5) *nettoinvestering* lemmatiseret. Flerordsforbindelserne findes i eller kan konkluderes ud fra kollokationsfeltet under de pågældende lemmata. Så i princippet kan ovenstående tekstsekvens oversættes direkte fra bladet med 5 opslag i ordbogen. Oversættelsesfunktionen er dermed praktisk talt dækket 100%. Det er imponerende.

Ydermere findes de termer, der indgår i ordforbindelserne, dvs. finansielt aktiv, finansiell forpligtelse, resultatopgørelse, afledt finansielt instrument, pengestrøm, tilknyttet virksomhed, associeret virksomhed selvstændigt lemmatiseret med dertil hørende angivelser af deres betydning, således at også receptionsfasen i princippet er fuldt ud dækket i afsnittet ovenfor.

I virkelighedens verden følger årsrapporternes mere teoretiske afsnit som det ovenstående langt hen ad vejen ordlyden i de internationale regnskabsstandarder eller de danske regnskabsvejledninger.

Men i andre dele af virksomhedernes årsrapporter er der langt større variation. Det gælder for eksempel resultatopgørelsen, hvor der findes et bredt spektrum af mellemsaldi. Således kan de nye forkortelser EBIT, EBITA og EBITDA dække over nuancer af virksomhedens driftsresultat som f.eks.: resultat af primær drift (= EBIT), resultat af primær drift før amortisering af goodwill mv. (= EBITA) og alle varianterne af EBITDA, f.eks. resultat før afskrivninger, resultat før af- og nedskrivninger, resultat af primær drift før afskrivninger og amortisering af immaterielle aktiver og resultat før afskrivninger, amortisering, finansielle poster og skat.

Bortset fra resultat af primær drift er ingen af disse mellemsaldi selekteret som lemmata i Regnskabsordbogen. Det er derimod de tre forkortelser, hvilket forekommer inkonsekvent og en smule bagvendt – især fordi fuldformerne optræder lige så hyppigt i årsrapporterne som forkortelserne.

I øvrigt savnes også selektering af andre mellemsaldi som (1) resultat før finansielle poster og (2) resultat efter finansielle poster eller (3) resultat før ekstraordinære poster og skat, der i mange virksomheders regnskaber optræder som synonyme til hhv. resultat af primær drift (1) og resultat af ordinær drift (2) og (3). Ligeledes savnes den nye post særlige poster, der nu opsamler virksomhedernes forudsigelige, men ikke tilbagevendende udgifter/indtægter, mens de ekstraordinære poster, der hidtil har dækket disse begivenheder, er forbeholdt mere ekstreme hændelser som jordskælv, eksproprieringer etc.

Mht. dækningsgraden for regnskabsopstillingerne kan der desuden konstateres en vis vaklen hvad angår selektering af de enkelte regnskabsposter. I Regnskabsordbogen er f.eks. balancens simplekstermer selekteret som lemmata, mens der er vaklen mht. flerordstermerne. Således er posterne kapitalandele i datterselskaber og tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser selekteret som kollokationer, mens posterne udskudt skatteaktiv og leverandører af varer og tjenesteydelser er selekteret som lemmata.

Samme vaklen bemærkes mht. nøgletal. Her er f.eks. nøgletallet ROIC (= return on invested capital) lemmatiseret, mens fuldformen afkast af investeret kapital er selekteret som kollokation.

For leksikografen, der skal træffe et valg mht. til behandling af flerordsforbindelser ved selekteringen af lemmata hhv. kollokationer, er ovennævnte problematik velkendt. I princippet anbefaler Bergenholtz & Tarp (1994), at ordforbindelser selekteres som lemmata, når de dækker

over begreber, der indgår i et givet områdes fagsystematik og således er fagtermer, mens flerordsforbindelser, der repræsenterer det pågældende område, men som ikke dækkes af denne definition, selekteres som kollokationer. Hjælpen til at skelne skal komme fra fagspecialisterne.

Som leksikografer må vi erkende, at masser af flerordsforbindelser ligger i gråzonen mellem kollokationer og termer. Og eksperterne er heller ikke enige om disse ordforbindelsers status og forstår vel heller ikke altid leksikografens sproglige vinkel. Men hvad angår lige netop regnskabsposterne må disse vel siges at kunne placeres utvetydigt sideordnet i årsrapportens fagsystematik. Og derfor forekommer det naturligt at lemmatisere dem.

8. Betydningsfeltet

Betydningsfeltet eller feltet med faglige forklaringer er et af de træk, der adskiller den fagsproglige ordbogsgenre fra den almene. De faglige forklaringer er essentielle i en fagsprogsordbog. I det fagsproglige univers slår modersmålskompetencen sjældent til, når det handler om at forstå den enkelte fagterm og de sammenhænge og relationer, der ligger implicit i teksten. I det fagsproglige univers optræder endvidere hyppigt ord, der er genkendelige fra almensproget, men som her får en specifik betydning med en fast definition.

Udfordringen for leksikografen består i at udforme de faglige forklaringer i et sådant omfang, at brugeren får reel støtte til viderebehandling af udgangsteksten. Hvor meget og hvordan leksikografen skal hjælpe, afhænger af feltets specifikke intenderede funktion og – ikke mindst – af målgruppen.

I Regnskabsordbogen betegnes feltet ”betydningsfelt”. Om formålet siger redaktøren følgende: ”Brugeren kan være i tvivl om, hvorvidt ordet kan bruges i den ønskede betydning og kan få sin formodning be- eller afkræftet ...” (p. 13). Og under afsnittet ”Hjælp til at oversætte ...” tilføjes: ”De faglige forklaringer, som gives på dansk, kan være nyttige ved oversættelsesproblemer og tekstproduktion på engelsk” (p. 15). Endvidere hedder det:

Fagsproglige udtryk, dvs. fagtermer, forklares i form af hele sætninger byggede på oplysningerne i kildematerialet (...). Derimod forklares almensproglige udtryk normalt ikke med hele sætninger, men ved hjælp af et synonym eller en kort omformulering (p. 13).

Satsning på sætningsformen for termernes vedkommende har givet forfatterne stor fleksibilitet mht. udformningen. Stilistisk eller teksttypologisk er der stor variation i de 3800 betydningsfelter. Der er eksempler på den konventionelle formel for indholdsdefinitionens X (definiendum) = Y (definiens), hvilket følgende eksempler illustrerer:

acontoskat

Acontoskat er en indbetaling af foreløbige beløb i løbet af regnskabsåret inden selvangivelsen er udarbejdet til dækning af den samlede skattebetaling.

egenkapitalinstrument

Et egenkapitalinstrument er enhver kontrakt, der repræsenterer en andel af den forskelsværdi, der fremkommer, når man fra alle virksomhedens aktiver trækker alle dens forpligtelser, dvs. en andel i nettoaktiverne.

Hvor definitionsformen i nogle tilfælde er ganske dækkende til en forståelse af begrebet som i eksemplet med *acontoskat*, forekommer det i andre tilfælde, at en enkelt tilføjelse i form af f.eks. en eksemplificering ville have været nyttig. Vi tror for eksempel ikke, at mange sprogfolk ud fra definitionen af *egenkapitalinstrument* vil kunne gennemskue, at det handler om kapitalandele, f.eks. aktier og anparter. Så en tilføjelse i form af eksempler ville have gjort underværker her og tilpasset lovgivnings sproget til en bredere brugergruppe.

Men Regnskabsordbogen har også mange betydningsfelter, der er lidt mere gearret til brugergruppen, der altså også omfatter sprogfolk, hvilket følgende eksempler viser:

finansiell gearing

Finansiell gearing er køb af aktiver for lånte penge. En virksomheds finansielle gearing er forholdet mellem rentebærende nettogæld og egenkapitalen. En investors gearing er den andel af porteføljen, der er finansieret med gæld. Driftsmæssig gearing udtrykker virksomhedens driftsmæssige risiko og viser, hvor meget dækningsbidraget kan falde i forhold til driftsresultatet, før virksomheden får underskud.

En lidt pudsig variant er de forklaringsfelter, hvor definiens-definiendum rækkefølgen vendes til $Y = X$ og faktisk nærmer sig en pædagogisk fortællestil, som i følgende eksempler:

advokatbistand

Når en advokat bistår en person eller virksomhed i juridiske spørgsmål, taler man om advokatbistand.

egenkapitaludvikling

Egenkapitalen kan udvikle sig i nedadgående retning i form af underskud eller ka-

pitalnedsættelser eller i opadgående retning som overskud, opskrivninger eller kapitalforhøjelser. Disse ændringer kaldes egenkapitaludviklingen.

Faktisk peger ovenstående sidstnævnte eksempel på, at den fortællende stil kan være svær at håndtere. Pædagogisering af et eksakt emne kræver styr på årsagssammenhænge. I virkelighedens verden udvikler egenkapitalen sig eksempelvis ikke **i form af** underskud etc., men **på grund af** underskud etc. ligesom **nedskrivninger** kan være årsag til negativ udvikling i egenkapitalen, præcist som **opskrivninger** kan være årsag til en positiv udvikling – altså vækst – i egenkapitalen.

Generelt fremkalder de forskellige stilarter i betydningsfeltet en formodning om enten en stor frihedsgrad i forfatterkollegiet eller en stilistisk forskel motiveret af målrettethed til forskellige målgrupper i de enkelte artikler. Ordbogen taler dog ikke om en sådan produkt-differentiering. Vi finder, at en sådan stilvariation er en smule desorienterende.

Under alle omstændigheder er tilpasninger af definitioner af hardcore termer til en ikke-regnskabskyndig bruger vanskelig. Det er lykkedes for Regnskabsordbogens forfattere i mange tilfælde:

hovedtal

Hovedtal er tal, som i virksomhedens regnskab er vigtige. Typiske hovedtal er årets nettoomsætning, resultat af primær og ordinær drift, resultat af finansielle poster, resultat af ekstraordinære poster, årets resultat, balancesum, investeringer i materielle anlægsaktiver, egenkapital (...) Hovedtallene skal for visse regnskabsklasser medtages i ledelsesberetningen for de seneste 5 år.

Her eksemplificeres, perspektiveres og trækkes tråde til den virkelige verden. Det kræver tid at kræse sådan for hvert enkelt lemma. Ikke alle lemmata har naturligvis brug for en sådan uddybning eller eksemplificering – og tiden er i den grad en knaphedsfaktor for leksikografer på de højere læreanstalter.

9. Ordforbindelser

De over 15.000 ordforbindelser, der følger med de selekterede lemmata, forekommer at repræsentere hele det regelsæt, der danner grundlag for ordbogen. Der kunne her måske være sorteret lidt i, hvad der er egentligt vejledningssprog og hvad der er relevant for behandling af regnskabstekster = årsrapporter, jf. følgende eksempel:

going concern

begivenheder eller forhold, der kan medføre væsentlig tvivl om virksomhedens

evne til at fortsætte som en going concern events or conditions that may cast significant doubt upon the enterprise's ability to continue as a going concern *en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte som en going concern* an assessment of an enterprise's ability to continue as a going concern *forudsætningen om, at virksomheden er en going concern* the assumption that the enterprise is a going concern

Men bortset fra disse citater, der lever deres tilværelse udelukkende i regnskabsstandarder og vejledninger, og bortset fra den under lemmatisering nævnte vaklen mellem kollokationer og flerordslemmata, er kollokationsfelterne yderst vellykkede og rigt repræsenterede, hvilket som nævnt ovenfor gør, at lange tekstfragmenter i årsrapporterne kan oversættes blot ved at følge ordbogen.

10. Verber

Verber har ofte fået en stedmoderlig behandling i specialordbøger, såvel hvad angår selektion som omfanget af grammatiske oplysninger om de selekterede verber og deres ækvivalent(er). Det er derfor prisværdigt, at der i Regnskabordbogen gøres et overordentligt hæderligt forsøg på at indlemme verber i lemmaselekteringen på nogenlunde lige fod med substantiver og flerordstermer.

Den leksikografiske behandling af verber, specielt i specialordbøger, er imidlertid et ganske vanskeligt område, og der er da også grund til at påpege enkelte svagheder i Regnskabordbogens behandling af dem.

Selektionen af de i ordbogen medtagne verber er muligvis sket på basis af de i det danske korpus forekommende verber – formentlig med udeladelse af hjælpeverber og meget frekvente og ret betydningsstomme verber som *gøre, lade, komme, få* etc.

Hvis det har været selektionsprincippet, kan det være årsagen til en noget ujævn repræsentation, hvor vi finder verber uden egentlig regnskabsmæssig betydning (om end der er tale om verber, der optræder med nogenlunde høj frekvens i regnskabstekster), som f.eks. *antage, aflaste, aflede* og *sammensætte*, men mangler verber med betydninger af decideret relevans for ordbogens områder som f.eks. *afkaste, afmelde, budgettere, fremmedfinansiere*, og *geare*.

Det ser også ud til at have været et princip, at verber som opslagsord kun må bestå af et enkelt ord, hvilket betyder, at f.eks. et refleksivt verbum (med tilknyttet præposition) som *bestræbe sig på* er anført som ikke-refleksivt og uden præposition: *bestræbe*. Det fremgår naturligvis af kollokationerne, at *bestræbe* er refleksivt og altid har præpositionen

på knyttet til sig, men det ville have været hensigtsmæssigt, om dette også fremgik af opslagsordet. Faktisk er princippet brudt for et enkelt verbum med tilknyttet præposition, nemlig *svare til*.

For en række af de til ordbogen selekterede verber er der angivet et eller flere synonymmer. Som hovedregel er disse synonymmer ikke optaget som selvstændige opslagsord i ordbogen, muligvis fordi de ikke optræder i det korpus, der ligger til grund for ordbogen. Årsagen kan naturligvis også være pladshensyn, men det ville ikke have krævet megen plads at have medtaget de angivne synonymmer som opslagsord med henvisning til det opslagsord, hvor de er anført som synonymmer. Resultatet er, at disse synonymmer kun er nyttige i forbindelse med ét at ordbogens formål, nemlig hjælp til at skrive og forstå danske tekster.

En afgørelse af, om ord er synonyme eller ej kan i mange tilfælde bero på subjektivitet, men vi skal dog betvivle, at *klare* skulle være synonym med *bære* i de betydninger, som fremgår af kollokationerne med *bære*: *bære en risiko*, *bære et tab*, *bære omkostninger*.

Som en hjælp til at skrive og forstå danske tekster kan det være ganske nyttigt at få en definition af det danske opslagsord i form af en betydningsangivelse. Hvad angår verber, ville det efter vores opfattelse have været hensigtsmæssigt, om disse betydningsangivelser havde haft samme syntaktiske form, jvf. følgende:

opkøbe

Opkøbe er selve handlingen, hvor en fysisk eller juridisk person køber en ret, mulighed, et aktiv el. lign. fra tredjemand.

opføre

En virksomhed kan opføre en post i balancen og resultatopgørelsen, hvilket vil sige, at den givne post vises særskilt.

opgøre

At opgøre betyder, at noget beregnes på et givet tidspunkt eller til endelig afvikling.

Kravet om samme syntaktiske form for betydningsangivelserne er begrundet i, at da feltet med betydningsangivelser ikke er markeret ved hjælp af en forkortelse, et symbol el. lign., er den syntaktiske form det eneste, der lader os genkende feltet fra artikel til artikel som betydningsangivelse.

Formålet med en definition af et ord er naturligvis at klargøre den eksakte betydning af ordet for personer uden særlig indsigt i ordets betydning. Det indebærer normalt, at definitionen skal benytte sig af så

almene ord som overhovedet muligt. Det ses ikke at være tilfældet med følgende definition af opslagsordet *tillægge*: *At tillægge vil sige at attribuere en genstand eller en person med noget.*

Det ser ud til at have været et hovedprincip, at der for hvert opslagsord kun anføres én ækvivalent, selv om der dog findes en række eksempler på flere ækvivalenter (evt. i form af synonymmer) til et opslagsord.

Dette princip har givet anledning til visse uhensigtsmæssigheder. Blandt andet betyder princippet, at den valgte ækvivalent er den, der har det mest generelle betydningsindhold, f.eks. for opslagsordet *udgøre* ækvivalenten *constitute*, hvor en mere naturlig ækvivalent – i en regnskabsmæssig sammenhæng – vel ville være *amount to*. (Det ville også være i bedre overensstemmelse med synonymangivelsen for *udgøre*: *beløbe sig til*.)

Det skal dog bemærkes, at der i det store og hele er tale om ganske dækkende ækvivalenter for de danske opslagsord.

11. Ækvivalenter

Som allerede nævnt er ækvivalenterne en oversættelsesordbogs *raison d'être*, og det er derfor af afgørende betydning, at ækvivalentangivelserne er af en sådan art, at de understøtter ordbogens oversættelsesfunktion, som jo i forordet er fremhævet som ordbogens primære funktion.

I det særlige afsnit om verber blev det anført, at det tilsyneladende har været et princip for ordbogsforfatterne, at der kun anføres én ækvivalent for hvert opslagsord, og dette princip har tilsyneladende også være gældende for de øvrige i ordbogen repræsenterede ordklasser (herunder flerordstermer).

Princippet kan nok i højere grad end for verber forsvares for substantiver og flerordstermer, da disse ofte repræsenterer entydigt definerede regnskabsmæssige begreber. I langt de fleste tilfælde, hvor der anføres mere end én ækvivalent, er der således blot tale om en meget brugbar differentiering mellem den britisk engelske, den amerikansk engelske og den internationalt engelske (IAS/IFRS) ækvivalent.

En gennemgang af bogstavet F viser derudover, at der også for andre ordklasser end verber langt hen ad vejen er tale om ganske dækkende ækvivalenter – med ganske få undtagelser. F.eks. er ækvivalenten for *finansiel post*: *item under financial income and expenses*, net unødigt kompliceret, da *finansiel post* vel i langt de fleste sammenhænge vil kunne oversættes med *financial item*. Derudover er ækviva-

lenten for *Finansrådet* angivet som *Danish Banker's Association*, hvilket retteligt burde være (ifølge Finansrådets hjemmeside) *Danish Bankers Association*, og ækvivalenten for substantivet *fremrykning* burde nok ikke være verbet *bring forward*.

Der kan også være grund til at kommentere det, der i brugervejledningen kaldes 'kommentarer til ækvivalenten', der forekommer de steder, hvor der til et opslagsord er angivet flere ækvivalenter. Disse kommentarer angiver i langt de fleste tilfælde betydningsforskelle mellem de anførte ækvivalenter, og det ville have været gavnligt, om de var brugt konsekvent, jf. flg. artikel, hvor der ikke er nogen kommentar til den sidste ækvivalent *right of first refusal*:

forkøbsret

En forkøbsret er retten til at købe noget forud for andre, forudsat at sælger ønsker at sælge. Det er ikke en pligt for sælger til at sælge, men en pligt til at tilbyde personen med forkøbsret genstanden, grunden, bygningen osv. i en salgssituation.

option

'Option' anvendes om en ret til at købe noget.

pre-emption right (GB)

'Pre-emption right' anvendes især om forkøbsret til aktier.

pre-emptive right (US)

'Pre-emptive right' anvendes især om forkøbsret til aktier.

right of first refusal

12. Konklusion

Generelt er Regnskabsordbogen med sin omfattende lemmasektion og sit gedigne valg af ækvivalenter og kollokationer et værdifuldt redskab først og fremmest til oversættelse af danske regnskabstekster til engelsk, men også til sprogrevision og til introduktion af den danske regnskabsterminologi for sprogstuderende og sprogmedarbejdere generelt. Vi har påpeget nogle uregelmæssigheder i form af inkonsekvens mht. henvisninger og opbygning af mikrostrukturen og sat spørgsmålstegn ved det hensigtsmæssige i de store form- og indholdsmæssige variationer i betydningsfeltet, samt enkelt andre uhensigtsmæssigheder. Men en fejl- og mangelfri ordbog er naturligvis utopi – i hvert fald i en første version. Alt i alt er Regnskabsordbogen et væsentligt bidrag til fagleksikografien.

Litteratur

Bergenholtz, Henning/Sven Tarp 1994: Mehrworttermini und Kollokationen in Fachwörterbüchern. In: Burchhardt Schaefer & Henning Bergenholtz (Hrsg.): *Fachlexicographie. Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 385–419.